

Behçet Necatigil'in Mektuplarına Yansıyan Şiir Dünyası *The World of Poetry Reflected in Behçet Necatigil's Letters*

Ali Algül^{1*}

¹ Doç. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, Ağrı, Türkiye, <https://ror.org/054y2mb78>, a.algul@yahoo.com, <https://orcid.org/0000-0003-3657-7111>

Assoc.Prof. Dr, Ağrı İbrahim Çeçen University, Faculty of Arts and Sciences Department of Turkish Language and Literature, Department of Modern Turkish Literature, Ağrı, Türkiye, <https://ror.org/054y2mb78>, a.algul@yahoo.com, <https://orcid.org/0000-0003-3657-7111>

* Corresponding author

Araştırma Makalesi

Süreç

Geliş Tarihi: 09.02.2025

Kabul Tarihi: 11.03.2025

Yayın Tarihi: 20.03.2025

Benzerlik

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal yazılımı ile taranmıştır.

Değerlendirme

Ön İnceleme: İÇ hakem (editörler).

İçerik İnceleme: İki dış hakem/Çift taraflı körleme.

Telif Hakkı & Lisans

Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları **CC BY-NC 4.0** lisansı altında yayımlanmaktadır.

Etik Beyan

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Ali Algül

Etik Bildirim

turkisharr@gmail.com

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman

Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Yayıncı

Published by Mehmet ŞAHİN Since 2016-Akdeniz University, Faculty of Theology, Antalya, 07058 Türkiye

Atıf

Algül, A. (2025). Behçet Necatigil'in Mektuplarına Yansıyan Şiir Dünyası. *Turkish Academic Research Review*, 10/1, 189-201. <https://doi.org/10.30622/tarr.1636485>

Öz

Cumhuriyet döneminin başta gelen şairleri arasında yer alan Behçet Necatigil (1916-1979), erken yaşlarında şiir yazmaya başlar. İlk şiiri 1935'te çıkar. Şiire başlamasında okuduğu okullarda derslerine giren öğretmenlerin dönemin popüler şairleri olması da etkili olur. Ortaokul yıllarında Zeki Ömer Defne'den dersler alırken üniversitede Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde okuduğu yıllarında Ahmet Hamdi Tanpınar ve Ali Nihat Tarlan'dan edebiyat dersleri alır. Almanya'ya da genç yaşlarında gitmesi ve Almancaya hâkim olması kendisine yeni bir kaynak daha açar. Avusturyalı şair Rainer Maria Rilke'den esinlenmesini bilir. Bunların yanında divan edebiyatından da yararlanır. Beslendiği bu kaynaklara sürekli okumayı ve kendisini geliştirmeyi de ekleyerek taze kalan bir şiir anlayışına ulaşır. Şiir sanatının ilk döneminde Garip akımın etkisi altında eserler verir. Kapalı Çarşı (1945) adlı yapıtı bu etkinin en açık kanıtı durumundadır. Sanatında arayışını devam ettirir. 1950'lere denk gelen ikinci dönemi ise sonraki dönemine geçiş için bir köprü görevi yapar. Son devresi ise, kendini mistik bir şair olarak tanımladığı, 1963'ten ölümüne kadar geçen süredir. Bağımsız ve özgün bir şair olarak Türk edebiyat tarihine geçmeyi başaran Behçet Necatigil, şiirlerinde yalnızlık, aşk, yazgı, yaşlılık, aile, ölüm gibi birçok konuyu temalaştırır. Bu konular içinde orta sınıf insanın yaşamına ayırdığı şiirleri ağırlıktadır. Orta sınıf insanların yaşamları üzerine yoğunlaşmasına karşın şiirini siyasetten uzak tutmaya çalışır. Bunda da başarılı olur. Behçet Necatigil şiirin dışında radyo oyunları yazar, antolojiler hazırlar ve çeviriler de yapar. Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü adında bir araştırma kitabı da yazarak Türk edebiyatına büyük bir katkı yapar. Behçet Necatigil tüm çalışmalarının yanında mektuplar da kaleme alır. Yaşamı boyunca yüzlerce mektup yazar. Mektuplarını çoğunlukla yakın çevresine yazdığı için iç dünyasını rahat rahat dışa vurur ve samimi olmayı da başarır. Yaptıklarını anlattığı gibi yapamadıklarını da anlattığı mektuplarında onlarca konuya değinir. İlk mektuplarından son mektuplarına kadar edebiyat hep öne çıkan konu olarak kendini gösterir. Edebiyatın yanında öğretmen olması nedeniyle eğitim konusu dikkat çeker. Edebiyatın ve eğitimin dışında çeviri, antoloji, yayınevleri, ailesi, yakın arkadaş çevresi, ekonomik sıkıntıları, yaşadığı kentler, umutları, umutsuzları mektuplarına yansır. Behçet Necatigil'in mektuplarında şiir diğer konulara göre özel bir yere sahiptir. Şiirin tanımı, özellikleri, kendisinin şiir yazdığı yerler, şiir yazma süreçleri, şiire bakış açısı ve şiirin dili olmak üzere şiir, mektupların sayfalarının vazgeçilmezi olarak ortaya çıkar. Kendisine göre iyi şiirin ve kötü şiirin ne olduğunu açıklar. Şiirle birlikte şair de Behçet Necatigil'in mektuplarına girer. Şairin yaşamına odaklanır. Bir şair olarak şairin özelliklerini, yaşadığı sıkıntıları konu edinir. Türkiye'de şairlerin hem çalışmak hem de sanat yapmak zorunda kalmalarını duygularını da katarak eleştirel bir biçimde dile getirir. Şiir dışındaki işler yüzünden şiir yazmak için zaman bulamaması Behçet Necatigil'i üzer. Buna karşın başta öğretmenlik ve çeviri faaliyetleri olmak üzere farklı işlerden de vazgeçemez. Bunların yanında şiir kitaplarının basılması gibi konular üzerinde samimi duygularını dile getirir. Behçet Necatigil mektuplarında sık sık şiir alıntılarını da yapar. Bu şiir alıntılarının içeriğini mektubu yazarken ki psikolojik durumu belirler. Bazen kendi şiirini bazen de başka bir şairin şiirini kullanır. Behçet Necatigil'in 1930'lardan 1970'lerin sonuna kadar geçen sürede yazdığı mektuplarında edebiyat karşık olarak ele alınmıştır. Bu çalışmada Behçet Necatigil'in mektuplarında geçen şiirle ilgili düşünceleri nitel araştırma yöntemine göre ele alınmaktadır. Öncelikle Necatigil'in şiir tanımlarından yola çıkılarak ele aldığı konular yoğunluk derecesine göre sıraya konulup irdelenmektedir. Bu bağlamda çeşitli kaynaklarla da beslenen çalışmada Behçet Necatigil'in mektuplarına yansıyan şiir dünyası açıklığa kavuşturulmaktadır.

Anahtar sözcükler: Yeni Türk Edebiyatı, Cumhuriyet dönemi, mektup, şiir, şair.

Research Article**History**

Received: 09.02.2025

Accepted: 11.03.2025

Date Published: 20.03.2025

Plagiarism Checks

This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Peer-Review

Single anonymized-One internal (Editorial Board), Double anonymized-Two external.

Copyright & License Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the **CC BY-NC 4.0**.**Ethical Statement**

It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. Ali Algül

Complaintsturkisharr@gmail.com**Conflicts of Interest**

The author(s) has no conflict of interest to declare.

Grant Support

The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Published

Published by Mehmet ŞAHİN Since 2016-Akdeniz University, Faculty of Theology, Antalya, 07058 Türkiye

Cite as Algül, Al. (2025). The World of Poetry Reflected in Behçet Necatigil's Letters. *Turkish Academic Research Review*, 10/1, 189-201, <https://doi.org/10.30622/tarr.1636485>**Abstract**

Behçet Necatigil (1916-1979), one of the leading poets of the Republican period, began writing poetry at an early age. His first poem was published in 1935. The fact that his teachers at the schools he attended were popular poets of the period also played a role in his starting to write poetry. While he took lessons from Zeki Ömer Defne in his middle school years, he took literature lessons from Ahmet Hamdi Tanpınar and Ali Nihat Tarlan during his university years at the Turkish Language and Literature Department. Furthermore, going to Germany at a young age and mastering the German language opened up a new resource for him. He knew how to draw inspiration from the Austrian poet Rainer Maria Rilke. In addition to these, he also benefited from divan literature. By adding continuous reading and self-development to these sources that feed him, he reached a fresh understanding of poetry. In the first period of his poetry, he produced works under the influence of the Garip movement. His work *Kapalı Çarşı* (1945) is the clearest evidence of this influence. He continued his search in his art. His second period, which coincides with the 1950s, serves as a bridge to the transition to his next period. His last period is the period from 1963 until his death, in which he defined himself as a mystic poet. Behçet Necatigil, who managed to enter the history of Turkish literature as an independent and original poet, thematizes many subjects such as loneliness, love, fate, old age, family, and death in his poems. Among these subjects, the poems he devoted to the lives of middle-class people are predominant. Although he focuses on the lives of middle-class people, he tries to keep his poetry away from politics. And he succeeds in this. In addition to poetry, Behçet Necatigil wrote radio plays, prepared anthologies and did translations. He also made a great contribution to Turkish literature by writing a research book called *Dictionary of Names in Our Literature*. Behçet Necatigil also wrote letters in addition to all his works. He wrote hundreds of letters throughout his life. Since he wrote mostly to his close circle, he can easily express his inner world and manage to be sincere. He touches on dozens of subjects in his letters, where he tells what he could do as well as what he could not do. From his first letters to his last letters, literature always shows itself as a prominent subject. In addition to literature, the subject of education draws attention as he was a teacher. Apart from literature and education, translation, anthology, publishing houses, family, close circle of friends, economic difficulties, cities he lived in, hopes, and hopelessness are reflected in his letters. Poetry has a special place in Behçet Necatigil's letters compared to other subjects. Poetry, including the definition of poetry, its characteristics, places where he wrote poetry, poetry writing processes, his perspective on poetry and the language of poetry, emerges as an indispensable part of the pages of the letters. He explains what good poetry and bad poetry are according to him. Along with poetry, the poet also enters Behçet Necatigil's letters. He focuses on the poet's life. He discusses the poet's characteristics and the difficulties he experienced as a poet. He critically expresses the fact that poets in Turkey have to both work and make art, including his feelings. Behçet Necatigil gets upset that he cannot find time to write poetry due to jobs other than poetry. On the other hand, he cannot give up on other jobs, especially teaching and translation activities. In addition to these, he expresses his sincere feelings on issues such as the publication of poetry books. Behçet Necatigil frequently quotes poetry in his letters. The contents of these poetry quotes are determined by the psychological state in which he wrote the letter. Sometimes he uses his own poetry and sometimes another poet's poetry. In the letters that Behçet Necatigil wrote from the 1930s to the end of the 1970s, literature is discussed in a mixed manner. In this study, Behçet Necatigil's thoughts on poetry in his letters are discussed according to the qualitative research method. First of all, the topics he deals with are listed and examined according to their intensity, based on Necatigil's definitions of poetry. In this context, the study, which also feeds on various sources, clarifies the world of poetry reflected in Behçet Necatigil's letters.

Keywords: Department of Modern Turkish Literature, Republican period, letter, poem, poet.

Giriş

Cumhuriyet dönemi öğretmen şairlerinden olan Behçet Necatigil, 1916'da dünyaya gelir. İstanbul ve Kastamonu gibi farklı kentlerde ve okullarda okuyarak ilkokulu, ortaokulu ve lise eğitimini tamamlar. Almanya'ya da giden Behçet Necatigil, İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü birincilikle bitirerek yüksek öğretimini tamamlar. Kars, Zonguldak ve İstanbul gibi farklı illerde öğretmenlik yapar. 1972'de de emekli olur. Behçet Necatigil çok çalışkan bir insan profili çizer. Kendisini sürekli geliştirmenin yanında şiir çevirileri yapmış, antolojiler hazırlamış ve radyo oyunları da yazmıştır. 1979'da kanser olan Necatigil, memleketin parası boşa gitmesin diye yurtdışına gönderilmesine karşı çıkar (Pulur, 1979). 13 Aralık 1979'da da hayatını kaybeder.

Behçet Necatigil'in yazıyla, şiirle ilgilenmesi ergenlik yıllarında başlar. Ortaokul yıllarında öğretmenlerinden biri şair Zeki Ömer Defne'dir. Bir şairin öğrencisi olması onun için büyük bir şans olur. Behçet Necatigil'in ilk şiiri "Gece ve Yas" adıyla 1935'te *Varlık* dergisinde çıkar. Öğretmen olarak gittiği Anadolu'daki illerde de şiir yazmaya ve yayımlamaya devam eder. İlk şiir kitabını ise şiire başlama yaşına göre oldukça geç diyebileceğimiz bir tarihte yayımlar. Necatigil'in ilk yapıtı *Kapalı Çarşı* 1945'te biter. 1946'da da piyasaya sürülür. Bu şiir kitabında Garip akımının etkisi açıktır (Sazyek, 1996, s. 318). Hatta şair hece ölçülü şiirlerini bile kitabına koymaz. Garip akımının yoğun bir biçimde izindedir. Türk şiir tarihinde Ziya Osman Saba, Cahit Külebi'yle birlikte adını duyurması da bu yıllarda olur (Tanpınar, 1977, s. 118). Şiirini geliştirmeye devam eden Behçet Necatigil, yabancı şairleri de yakından takip eder. Bu şairler içerisinde Rainer Maria Rilke öne çıkar. Behçet Necatigil kendine gönderilen mektuptaki genç şair Haluk Aker'in şiirlerini beğenmediğini vurguladıktan sonra şu ifadeleri kullanır: "Gel de Rilke'yi hatırlama, şiir ne zaman yazılır, acılar-anılar arasından bir şiirin ilk dizesi nasıl doğar?" (2021, s. 197)¹. Bu da göstermektedir ki Behçet Necatigil Rilke'yi bir rehber olarak kabul etmektedir. Onun *M. L. Brigge'nin Notları* adlı yapıtını da Türkçeye çevirir. Bu çeviri de Necatigil'in Rilke'ye ne kadar hâkim olduğunu göstermesi bakımından dikkat çeker.

Behçet Necatigil 1948'lerde Garip şiirinden uzaklaşmaya ve onu eleştirmeye başlar (Sazyek, 1996, s. 324). Bu eleştirilerinden yaklaşık on yıl sonra, 1950'lerin sonuna doğru, kendi sanatında ikinci dönemine girer. Önce 1958'de *Arada* ve iki yıl sonra da, 1960'ta, *Dar Çağ* adlı şiir kitabını yayımlar. Artık bundan sonra şiirinde tevekküle dayalı yazgı öne çıkar (Gezer, 2022, s. 180). Son dönemine ise, kendi deyimiyle hikmete ermesine, *Yaz Dönemi* adıyla 1963'te çıkan yapıtıyla girer. Kendi kendini yaratan bir şair olarak tarihe geçmeyi başarır: "Necatigil, şiirimizde kendi ustalığını kendisi yaratmış bir sanatçıdır. Onun sanatını benimseyenler, hiç çıkmaza girdiklerinin farkına varmışlar ve onun ardından gitmemekte bulmuşlardır kurtuluşu" (Pazarkaya, 2016, s. 262). Böylece takipçisi de olmayan birine şaire dönüşür.

Behçet Necatigil uzun şiir yaşamında onlarca konuyu temalaştırmasını bilir. Bu konular içinde; aile, ev, yalnızlık, aşk, kentleşme, yazgı, ölüm, yaşlılık gibi konular öne çıkarken toplumun orta sınıfını oluşturan insanlar şiirinin merkezinde yer alır ve konu olarak da yalnızlık öne çıkar: "(...) şiirinin karakteristiğini yapan tüm bir şekil ve dil inkârı içinde, insanın tek kaderi gibi gördüğü ve sessizce razı olduğu bir yalnızlık hissini anlatır" (Tanpınar, 1977, s. 118). Bu alıntı da yalnızlığın Necatigil'de ne kadar önemli olduğunu ortaya koyar. Gerçek yaşamında da yalnızlığı yaşar: "Birisi olsun da ne olursa, nasıl olursa olsun" (2021, s. 26). O kadar yoğunken ve İstanbul'da yaşarken ve de onlarca arkadaşı varken Necatigil'in yalnızlığa düşmesinin nedeni insanlarda samimiyet bulamamasıyla ilgilidir. Sanatın olabilir olanı yansıtmaya olduğunu söyleyen Aristoteles, *Poetika* adlı kitabında

¹ Behçet Necatigil'in eserlerinden yapılan alıntılarda yalnızca tarih ve sayfa numarası verilmektedir.

şairlerin karakterlerinin şiirlerini de belirlediğini vurgular (2003, s. 26). Bu nedenle Behçet Necatigil'in de kendini şiirine yansıtması kabul edilebilir bir durumdur.

Behçet Necatigil 1976'da arkadaşı Sabit Kemal'e yazdığı mektupta mistik bir şiir işçisi olarak görür kendini (2021, s. 264). Bu ifadeleri de son geldiği noktayı özetlemektedir. Daha sonra Lütfi Özkök'e yazdığı mektubunda ise kendi kuşağını açıklar: "Bizim neslin boş, cahil bir nesil olmadığı küçümsemelere inat ergeç anlaşılacaktır. (...) İşte böyle Lütfeciğim, kardeşim, bunlar bizim çetin savaşlarımızın pahada hafif, yükte ağır mükâfatlarıdır. Ama biz yüke bakıyoruz, yüklü olmak gibi var mı?" (2023, s. 281). Bu iyi niyetli çalışmaları sonucunda kendisinin kalıcı olmayı başardığını belirtir: "Ben daha sağım. Şiirler yazdım. Beğenenler takdir ettiler, beğenmeyenler kötilediler. (...) Velhasıl biz de şairlikte teselli aradık ve denebilir ki bulduk, buluyoruz" (2021, s. 207). Bu sözleri şiir sanatında zor günler geçirmiş olsa da şairliğinden memnun olduğunu kanıtlar.

1. Behçet Necatigil'e Göre Şiir

Yaşamını edebiyata adayan Behçet Necatigil'in mektuplarında şiir önemli yer tutar. Şiirin tanımından başlayarak iyisini, kötüsünü açıklar. Kuşkusuz diğer edebiyat türleri gibi şiirin de tek bir tanımı söz konusu değildir. Şiirin tanımı akımlara, şairlere, zamana, ülkelere, farklı toplumsal gruplar göre değişiklik göstermektedir (Şevki, 2008, s. 274). Dünyada genel olarak görülen bu durum Türk edebiyatında da yaşanır: "Örneğin bizde eskiden 'Vezinli kafiyeli sözdür' diye tanımlanırdı şiir, o günün şiiri de bu tanıma uyardı. Neylersiniz ki bu sanat boyuna biçim değiştirmiştir, başka başka görünüşlerle çıkmıştır karşımıza, hiçbir tanıma sığmamıştır" (Anday, 2002a, s. 233). Yine de şiirin bir tanımını yapacak olursak şöyle bir tanım yapılabilir: "Şiir gerek içerik, öz, gerekse söze dönüştürme, sunuluş açısından özgün, etkilemeye, duygulandırmaya yönelik, yaratı niteliği taşıyan bir söz sanatı ürünüdür" (Aksan, 1995, s. 8). Bir şair olarak Behçet Necatigil mektuplarında farklı zamanlarda farklı tanımlar yapar. İlk şiir tanımı şöyledir: "İçe çekilmelerden gelen bir iç çekme, ve... okuyanı kendine çekiş" (2021, s. 258). Görüldüğü gibi Necatigil burada şiirin hem şairin iç dünyasından geldiği hem de okuyanı etkilediği üzerinde durmaktadır. Diğer bir tanımı ise şu şekildedir: "Şiir, yoğunlaştırmadır, biçim titizliğidir" (2021, s. 262). Bu kez önceki tanımından farklı bir tanım yapmıştır. Burada dikkati şiirin üzerine çeker. Böylece hem okuru etkilemesine hem de şiirin yapısına vurgu yapması nedeniyle birbirini tamamlayan iki tanım yaptığını görülür. Behçet Necatigil şiirin ne olduğunu söylediği gibi ne olmadığını da söyler: "Şiir ne nutuktur, ne protesto, ne politika" (2021, s. 262). Bu vurgusuyla Ahmet Haşim gibi şiirin siyasetten uzak olması gerektiğini açıkça vurgular. Şiirde amaç yine şiirin kendisidir. Bu nedenle şiirde farklı bakış açıları ve öznellik egemendir. Necatigil'e göre şiir bir zevk işidir: "(...) bu iş en sonunda zevke dayanır, bir anlayış meselesidir" (2021, s. 213). Bu nedenle tek bir şiir zevkenden söz edilemez.

Yazılan her şiir iyi şiir değildir. Kötü şiirler de bulunmaktadır. Bu gerçeği kabul eden Behçet Necatigil, iyi ve kötü şiirin temel özellikleri üzerine kafa yorar. Bu konuda farklı mektuplarında farklı düşünceler dile getirir. Ona göre iyi şiirden anlaşılması gereken söyleyiş şekli, şiir tekniği, sözcüklerin seçimi ve kusursuz biçim anlaşılmalıdır. Konu çok önemli değildir (2021, s. 252). Bu açıklamasından sonra ise şiirin içinde insanın olmasının gerekliliği üzerinde durur. Şiirde insanın bulunmasının güzelliği için şart olduğunu vurgular (2021, s. 262). İçinde insanın olduğu şiiri beğenir, onu olumlu bulur. Bir diğer mektubunda ise güzel şiirin kendini gösterdiğini vurgular (2021, s. 252). Bir sanat yapıtının güzel sayılması için antik Yunan'dan bu yana orantılı olması (Aristoteles, 2003, s. 34) ve organik bir bütünlüğe sahip olması beklenir. Bu tarihsel ve sanatsal gerçeğin bilincinde olan Behçet Necatigil, iyi bir şiirin okuyucuyu heyecanlandırdığını (2023, s. 278), iç ve dış yapısının uyumlu olduğunu belirtir (2021, s. 234). Böyle bir denge olmazsa şiir başarılı kabul edilmez: "(...) İnsanda, yüreği

koz kabuğunda gibi, oyulma ve çürüyüş başlar” (2021, s. 234). Bu ifadeler de iç ve dış dengenin önemini ortaya çıkarır. Necatigil güzel şiirden söz ederken durağan bir şiire de karşı çıkar. Kendini sürekli tazeleyen bir şiiri savunur (2021, s. 177). Bu nedenle onun için iyi şiir, aynı zamanda yenilenen, değişen, gelişen şiirdir.

Şairler her zaman güzel şiir yazamaz. Bazı şairler, birçok kötü şiirim var diyen² Cemal Süreya gibi, kötü şiirlerini açıkça dile getirir. Behçet Necatigil de kötü şiiri olduğunu kabul eder, kötü şiirin genel özelliklerine değinir. İlk olarak şunları söyler: “Kötü nesir lâfi uzatır, kötü şiirde ise bu uzatış daha da sırtır, göze batar. Beş altı başarısız mısra böyle ardarda geldi mi daha ne beklenir o şiirden?” (2021, s. 215). Sözlerinin devamında biraz daha ayrıntıya girer. Kötü şiirin insanı sarsmadığını, etkilemediği, şaşırtmadığını (2001, s. 216) da belirtir. Bu vurgusu şiirde çarpıcılığı, etkileyciliği savunduğunu gösterir. Necatigil'e göre kötü şiirin ortaya çıkma nedenlerinden biri şudur: “(...) düşünce lirizmi, duygu lirizmi aleyhine gelirse şiir, acemi ellerde çok katlaşıp, tatsızlaşır” (2021, s. 257). Bu sözler de acemi şairlerin nasıl bir hataya düşerek kötü şiir yarattıklarını gösterir.

Behçet Necatigil mektuplarında konu edindiği soyut ve somut şiir konusuna tek boyutlu yaklaşmaz. Soyut şiir II. Yeni akımıyla Türkiye’de öne çıkar. Hatta somut şiiri ezip geçer. II. Yeni şairlerinden Turgut Uyar’a göre şiir demek soyut şiir demektir: “Şiir tepeden tırnağa bir soyutlama işlemidir” (Uyar, 1969, s. 13). Turgut Uyar’la benzer düşünceleri ileri süren Behçet Necatigil, Erdal Öz’e yazdığı mektubunda soyut ve somut şiir konusuna değinir. Somut şiirin iyice zayıfladığını söyler: “Günümüzde de yüzde yüz somut şiir zaten yok. Kalmadı. Ama soyut derken somutun, aşırı ağırlıklar altında ezilmesine, büsbütün görünmez olmasına da gönlüm elvermiyor” (2023, s. 272). Bu vurgusuyla soyut şiirdeki aşırılığa karşı olduğunu ortaya koyar. Sözlerinin devamında somut şiirle soyut şiirin ne olduğunun ayrıtısına girer: “(...) somut; çokluk, doğal, yalın, hattâ basitte bırakıyor sanatı. Bir şeyin, düz yoldan olduğu gibi anlatımı bir saptama olarak kalıyor. Soyutlamalarda buna çeşitli yorum imkânları ekleniyor; zihin testleri giriyor; zekâ, karanlıkları çözebildiği, oyunları, kaçırımları kavrayabildiği oranda iki katlı zevk alıyor elindeki eserden” (2023, s. 272). Sonra somut ve soyut şiirin okuyucularının kim olduğunu açıklar: “(...) Bugün artık kimin için yazdığımıza bakar. Orta okuyucu içince somut; beğenisi incelmış gelişmiş sanatçı ortamları içince soyut. Çünkü somut; çokluk, doğal, yalın, hatta basitte bırakıyor sanatı” (2023, s. 272). Necatigil soyut şiirle ilgili şunları da dile getirir: “Soyut şiir bile yazsak, sanırım, okuyanda bir yaşantı birliği duygusunu yaratmamız gerekir. Sadece soyut düşkünlüğü bir nevi zekâ cambazlığı olmuyor mu?” (2021, s. 230). Bu ifadeleriyle soyut şiirin de eleştirilecek yönlerinin olduğunu belirtir.

Şiir çağından beslenmelidir. Bakış açıları değişince şiirin hem diliyle hem de ahenk unsurlarıyla değiştiği görülmektedir. Geçmiş çağların şiiriyle yirminci yüzyılın şiirini karşılaştırdığımız zaman uyağın egemenlik alanının iyice daraldığı görülmektedir (İnce, 2011, s. 109). Behçet Necatigil bu gerçeğin bilincindedir. Uyağın devrini tamamladığını düşünür. Kendisine gönderilen şiirin eleştirisini yaparken şunları söyler: “(...) Kafiyeye taassup derecesinde bağlılığımızın sizi birtakım -herhalde önleyemediğiniz zorlamalara götürdüğünü sanıyorum. Kafiyeye bu ısrar, dilinizi yeni olmaktan da mahrum ediyor” (2021, s. 212). Böylece çağdaş şiirin yanında olduğunu gösterir. Sözlerinin devamında şiir dilinin de değiştiğini, eski sözcükler yüzünden iyi olabilecek birçok şiirin kötüleştiğini vurgular (2021, s. 212-213). Bu nedenle ona göre yeni sözcüklerle şiir yazılmalıdır. Behçet Necatigil kendisine şiirini gönderene yalınlaşan Türkçe kullanmamasının yanlış olduğunu vurguladıktan sonra yeni dili takip etmemesinin kendisini üzdüğünü de söyler (2021, s. 213). Bu görüşlerine karşın ilerleyen yıllarda Necatigil’de bir gerileme söz konusu olur. Bazı yeni Türkçe sözcükleri kullanmak istemez. Necatigil bu eyleminin nedenini şöyle belirtti: “ ‘Özgürlük, barış, bağımsızlık, devrim... gibi sözcükler yok şiirlerinizde.’ diyorsun. Yok,

² Bkz. Süreya, 2002, s. 116.

olmaz da! Bu gibi güncel ve moda ve politik kavramların öz - şiire bir şey ekleyeceğini sanmıyorum” (2021, s. 262). Bu ifadeleri siyasetten kaçmasıyla da yakından ilgilidir. Sabit Kemal Bayıldırın’a yazdığı mektubunda şairliğinin politik bir yönünün olmadığını vurgular. Bir gün Yüksel Pazarkaya’nın kendisine ülkemizin en sosyalist şairi dediğini (2021, s. 264) ve tepki gösterdiğini belirtir.

Behçet Necatigil mektuplarında az olmakla beraber Türk şiirinin tarihsel gelişimine de değinir. Divan şiirinin son doruk noktası olan Şeyh Galip, dönemindeki şairleri de etkilemeyi başarmıştır (Şahin, 2020, s. 187). Şeyh Galip’in bu önemini bilen Behçet Necatigil, ondan sonra kayda değer şair çıkaramayan divan şiirinin Yahya Kemal’le de artık tarihe karıştığını söyler: “(...) Divan şiirinde artık varılabilecek son başarılarla kendisinin eriştiğini hatırlatmıştı. Onun gibi, meselâ ruh, vuzuh, ışıkların raksı, hulya, his.. daha daha pek çok kelimenin peşindeki imajların sırf bu kelimeler yüzünden bir daha dirilebileceğini sanmıyorum. Bunların çoğunu Yahya Kemal eskitti” (2021, s. 213). Divan şiiriyle ilgili şunları da vurgular: “Divan şiirimizin işçiliği, kuyumculuğu bir soyutlama idi. Orada, kelimeler arasındaki gizli atkılar, çağrışımları görebildiğimizce tadına varıyorduk o şiirin” (2023, s. 272). Behçet Necatigil’e göre divan şiiri artık ömrünü tamamlamıştır: “Eprimiş, lime lime kumaşlardan yeni kostümler yapılabilir mi?” (2021, s. 213). Günümüz şairlerinden Özdemir İnce divan şiirinin ortadan kalkmasıyla ilgili şu açıklamayı yapar: “Divan şiirini Tanzimat ya da Cumhuriyet öldürmedi, kendi kendine ölüp gitti. Tıpkı bir çölde yiten ırmak gibi. Çünkü kalkerleşmiş, kömürleşmiş Osmanlı düzenini temsil ediyordu, bu nedenle kendisi de kemikleşmişti” (İnce, 2016, s. 114). Bu ifadeler de her sanatın bir dönemi olduğunu ve ortaya çıktığı dönemin şartları değişince kendisinin de ya değiştiğini ya da ortadan kalktığını göstermektedir.

Cumhuriyet dönemi şiirine mektuplarında sınırlı bir biçimde değinen Behçet Necatigil’e göre en büyük Türk şairi Nazım Hikmet’tir: “Dağlarca; Nâzım bir, o iki, dokunulmazlığı olan şairlerdir. Ama gene de Dağlarca’ya karşı çıkan yazılar yok değil” (2023, s. 300). Kendisine göre en büyük Türk şairini işaret ettikten sonra yaşadığı dönemin okuruna da değinir. Necatigil’e (2021) göre günümüzde şiir yazmak iyice güçleşmiş, şiirin düzeyinin yükselmesine paralel olarak okurun niteliği de artmıştır. Bu nedenlerden ötürü okur her şiiri hemen beğenmez hâle gelir (s. 215). Ayrıca okur artık zor inanır: “Okuyucuyu inandırmak kolay değildir, uzun bir süre gerekir” (2021, s. 258). Bu durumun nedeni de yükselen eğitim düzeyiyle ortaya çıkan bilinçli okurdur.

2. Behçet Necatigil’e Göre Şair ve Kendi Şairliği

Behçet Necatigil’in mektuplarında şair önemli yer tutar. Hem genel olarak şair üzerinde durur hem de kendi şairliğinin derinliklerine girer. İlk olarak şairin başta gelen işinin yazmak olduğunu belirtir (2005, s. 25). Çünkü şiir ek iş olarak yapılamaz. Şair tüm zamanını şiire vermelidir. Çünkü şiir ondan tüm yaşamını ister (Anday, 2001, ss. 44-45). Bu ifadeler de şairin tüm zamanını şiire ayırmasını belirtmektedir. Behçet Necatigil şairin ne yaptığı üzerinde de durur: “Her şair, ufacık iğneleriyle, işlerinin ehli ve âşığı terzilerin yaptıklarını kendi alanında yapmakla görevli” (2023, s. 277). Bu görevini de sözcüklerle yapar. Bu çabalarıyla kendi şairliğini yaratır. Geleceğini de garantiye alır (2021, s. 257). Necatigil Hidayet Karakuş’a yazdığı mektupta da şairin verdiği mücadeleye ve sonunda elinde kalana değinir: “Siz bu şerefli çizgiden sonra kötü şiir yazamazsınız, geçti, bu şans ve savaşı sürdürmek olmalı işiniz. Ellerde ne kalıyor şiirden gayri?” (2023, s. 278). Yazmak yetmez sadece. Goethe’ye göre yaratıcı bir işçilikle uğraşan şair yapıtlarıyla güven de vermelidir (akt., Hauser, 1984, s.120). Görüldüğü gibi şair yazdıklarıyla şiirle birlikte inandırıcı da olmalıdır.

Toplumlar varlıklarını sürdürebilmek için bir değişim ve devinim durumunda olmak zorundadır. Durağan toplumun geleceği olamaz. Çünkü durağanlık ve donukluk toplumları çürümeye götürür (Anday, 1994a, s. 107). Toplumun bir parçası olan şair de çağa ayak uydurmalıdır: “Elbette şair yaşadığı ortamı inkâr etmez” (2021, s.

262) diyen Behçet Necatigil, aynı zamanda şairin sahip olduğu duyguları yeni şiir formatında da vermek zorunda olduğunu vurgular: “(...) Yalnız bütün mesele, bunu yeni biçimlerde verebilmek!” (2021, s. 212). Bu vurgudan sonra dönemine ayak uyduramayan şairlerin edebiyat dünyasında kalamayacaklarını, şiirlerinin basılmayacağını (2021, s. 211) belirtir. Necatigil'in bu sözlerinde samimi olduğunu yaptıkları kanıtlar. Kendini sürekli geliştiren bir şairdir. Bu nedenle şair olup tanındıktan sonra bile Almanya'ya gitmek istediğini söyler: “Önce doğrudan Stuttgart'a gelsem, bir süre, yabancılığımı hafifletebilirim her halde. Gezme tozma düşündüğüm yok” (2021, s. 153). Sözlerine Alman şiiri üzerinde bilgisini artırmak istediğini de ekler. Çünkü bir şair kendini geliştirdikçe bakış açısını da değiştirecektir.

Şair kendini hazır hissettiği zaman şiirlerini yazar. Şiir yazmanın planlı bir zamanı, yaşı söz konusu değildir. Kışın kar bazan yağar bazen de yağmaz diyen Necatigil'e göre her zaman şairler şiir yazamaz: “Şiirlerimiz içimizde birikmiş buharlardır da rastlanmayabilir soğuk hava bölgelerine; su olup, kar olup, dolu olup düşemeyebilir topraklara; ama biz -ancak biz- biliriz dolu ve yüklü olduğumuzu. Belki vakti gelmemiştir, eşref saat uzaktır henüz ve beklemek gerekir” (2021, s. 215). Bu durumlar da şiir yazmanın şiirin kendisi gibi özel bir durum olduğunu ortaya koyar. Ona göre şiir yazmada şairin yaşı da önemli değildir: “Yaşın bir önemi olduğunu sanmıyorum” (2021, s. 215). Bu nedenle yazma işi şairin kendi dünyasına bağlıdır. Bu konuda Arthur Rimbaud ilginç bir örnektir. Genç yaşlarında şiir dünyasında büyük işler yapan Rimbaud, on dokuz yaşından sonra şiir yazmayı bırakır (Hauser, 1984, s. 373). Bu eylemi de şairlikteki can alıcı ya da altın zaman diyebileceğimiz bir anı vurgulamaktadır. Konuyu az daha açacak olursak şairlerin yaşam boyu şiir yazmaları onların her dönem iyi şiir yazdıkları anlamına gelmemektir. Hayatlarının bir anında kendilerini şair yapacak olan altın sözün peşinde koşar (Şevki, 2008, s. 275) ve en iyi şiirlerini yazar.

Şair eleştiriye açık olmalıdır. Her şair eleştirilerden kendi anlayışına göre yararlanır. Behçet Necatigil şiirleri üzerine yapılan olumsuz eleştirilerin hemen şairi doğru bildiklerinden uzaklaştıramayacağını belirtir: “Birisi şiirimize kötü demiştir; bu böyle diye kendimizi verdiğimizizi, bizden gizli veya aşikâr bazı şeyler koparmış olduğunu bildiğimiz bu şiir karşısında derhal tavrı mı değiştirmeliyiz?” (2021, s. 209). Sözlerinin süreğinde şairlerin direneceğini vurgulayıp şiirin sonuçlarının kendilerini bağlayacağını belirtir. Diğer yandan da, kabul edilen bir gerçektir ki, şair yeteneği ölçüsünde eser verir. Birçok şair her konuda şiir yazamaz (Eluard, 1984, s. 140). Yeteneği onu bir yönüyle üstün yaparken diğer yandan da sınırlar. Böylece şairin kafasındakiyle ortaya koyduğu şiir farklı olabilir. Ayrıca başkalarının beğenisinin de şairi yanıltacağı bir gerçektir. Necatigil başkalarının övgüsünü almak için şiir yazmanın karşısındadır. Böyle bir eylemin şairleri yalnızca iteceğini söyler: “(...) kopan alkışlar karşısında kendimizi bayağı sanatçı sandık” (2021, s. 58). Bu ifadeler de şiirin sadece şiir için yapılmasını savunduğunu göstermektedir.

Behçet Necatigil mektuplarında *kendi şairliğine* de değinir. Psikolojik özelliklerini verir. Kendisi oldukça nazik ve içten bir şairdir. Salâh Bırsel'e göndermekte geç kaldığı şiiri için şunları yazar: “Çok utanıyorum, sana verdiğim sözü tutamadım. Biliyorsun, bir sözlük çıkmazına saplandım, hep onunla uğraşıyorum şimdi okullar da açıldı, vaktim daha da azaldı” (2023, s. 303). Alçak gönüllü de bir şairdir. Muzaffer Uyguner'e yazdığı mektubunda bu yönünü şöyle gösterir: “*Sait Faik/Bütün Eserleri, 9. Kitap*'ı gönderdin. Himmetin var olsun! Değerli ithafında beni 'üstad', kendini 'şakird' yapmışsın; o alanda ben senin nice üstadın olurum ki, şiirde dahi el'an çömezlikten öteye geçememişimdir!” (2023, s. 293). Bu açık sözlülüğünün yanında yeteneklerinin de bilincindedir. Sabit Kemal Bayıldırın'a 4/5 Ocak 1977'de yazdığı mektubunda kendisinin Atatürk şiiri yazabilecek bir şair olarak görmediğini söyler: “Atatürk (ya da millî şiir) benim işim, benim harcam değildi,

biliyorum” (2023, s. 300). Sözlerini de şöyle bitirir: “Evet, ‘Kişi, noksânını bilmek gibi irfan olmaz!’” (2023, s. 300). Bu ifadeleri de bir yandan içtenliğini gösterirken diğer yandan da zorlama şiir yazmaya karşı olduğunu gösterir. Fakat Atatürk üzerine şiirleri³ olduğu gibi antoloji⁴ de hazırlar.

Behçet Necatigil’in yaşamında şiir çok önemli bir yerdedir. Şiirin bu önemini şöyle belirtir: “(...) ben şiir için yaşadım, yaşadım” (2021, s. 197). Şiiri kendi istediği için yazdığını söyler: “Yazıyorsam tembih ve sipariş edildiği için... yazmıyorum. İçimden geliyor” (2005, s. 25). Bu nedenle olsa gerek, oyunlar yazmış olsa da yazar olarak değil de sadece şair olarak anılmak ister (2021, s. 181). Aziz Dost Gülten Akın’a başlıklı mektubunda da varlığını şiirle kanıtlar: “Yılbaşı kartınız ‘Var mısınız, nerelerdesiniz?’ diye soruyordu. Vardık, hep olmak istedik, varız, dostların olduğu yerde, yani şiirde. Güvenilir dostluklarla birlikte. Dünyanın hâyihüyu içinde. İnsan şiir yazıyorsa ve yazdığı en azından biraz yakınsa şiire, olmadığından nasıl söz edilebilir?” (2023, s. 276). Benzer düşüncelerini Tahir Alangu’ya verdiği yanıtta da dile getirir (2021, s. 53). Görüldüğü gibi kendisini şairlik yaşama bağlar, sevindirir. Bir başka mektubunda da şiirin dışında her şeyi boşladığını söyler: “Rahatımı kaçırarak –şiirden gayri- her düşünceye boş verdim” (2005, s. 15). Bulduğu her fırsatta, her yerde şiir yazmak ister. Arkadaşlarıyla yemekte olduğu bir günde oradan uzaklaşıp Gençlik Parkı’nın bir kenarında şiir yazmak istediğini belirtir (2005, s. 38). Bu ifadeleri de sürekli şiir düşündüğünü gösterir.

Şiir sanatında kalıcı olacağı düşünülen Behçet Necatigil için şairin şiirde başarılı olması şu anlama gelir: “Ve sonra, başarı, sırsıklam olmalardadır. Bir gerçeği, bir alınyazısını fena halde emmelerde” (2021, s. 258). Bir şairin başarılı olmasının somut göstergelerinden bir de kalıcı olmaktır. Bu nedenle döneminde yaşayanların eleştirilerini pek ciddiye almaz: “Yaşıtlarımızın, kuşaktaşlarımızın övgüleri çok kısa ömürlü oluyor, sonradan ne diyecekler, biz ona bakalım!” (2021, s. 197). Bu ifadeleri de Necatigil’in geçici yargıları ciddiye almadığını gösterir. Ona göre şairliğin kalıcılığı günlük tartışmalarından ayrı düşünülmelidir.

Behçet Necatigil mektuplarında kendi şiirlerinin eleştirisini de yapar. Beğenmediği şiirlerini nedenleriyle birlikte açıklar. “İç Yapı” adlı şiiri hakkında düşünceleri sorulunca şu ifadeleri kullanır: “‘İç Yapı’ şiirini, son yıllardaki görüşüme uygun olarak, türlü yorumlara açık, ön ve arka planları bir arada düşündürecek biçimde kurabilseydim iyi olacaktı” (2021, s. 234). Bazı şiirlerini ise yoğunluğundan ötürü gerekli ilgiyi gösteremediği için beğenmez ve Kamuran Şipal’e yazdığı 1969 tarihli mektubunda da o gittikten sonra yalnızca üç tane şiir kaleme aldığını ama onları da beğenmediğini söyler (2021, s. 145). Zaman zaman da mektuplarında şiirini açıklama gereği duyar: “(...) ‘Sevincin sesi çekmiyor’ dizesinde ‘sesi’ sözcüğü iki anlamadır: Hem bir deyim olarak ‘sesi çıkmamak’, hem de daktilo makinasında S harfinin bozukluğu nedeniyle ‘Sevinç’ sözcüğünü tam olarak yazamıyorsunuz. — Sevinç, bir yandan da bir kız adı olarak düşünülmeli tabii” (2021, s. 244). Bu tutumu başka mektuplarında görürüz.⁵

Behçet Necatigil mektuplarında şiir yazarken çektiği sıkıntıları da konu edinir. Şiir yazmaya zaman bulamamaktan yakınır. Oktay Rıfat’a yazdığı mektubunda etrafının hep bir şeylerle çevrili olduğunu söyledikten sonra sözlerine şöyle devam eder: “Ah, elimde imkân olsa da, para kazanmak hırsını bırakıp boş zamanlarımı şiire versem de iyi eserler yazabilsem! Nerde bizde o talih!” (2021, s. 83). Birden çok işle uğraşan Necatigil, Salah Birsal’e (bkz. 2021, s. 96) ve Kâmuran Şipal’e (bkz. 2021, s. 135) yazdığı mektuplarında da yine çok yoğun olmaktan yakınır. Fakat zaman zaman da şiir dışı işlere girmekten kendisini alamadığını belirtir: “Bu işler uzun

³ 1960’ta Varlık Yayınları arasında çıkan *Dar Çağ* adlı kitabında Atatürk’le ilgili altı tane şiir yazdığı görülmektedir.

⁴ Behçet Necatigil, *Atatürk Şiirleri Antolojisi*, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1963.

⁵ Bkz, Necatigil, 2021, s. 246.

zaman işi, bol malzeme işi, kütüphanelerde inceleme işi! Eksiklerimi biliyor, bir daha bu gibi şeylere girişmeyeyim diyor, ama yine de hatır kıramıyor veya üç beş kuruşun cazibesine kaptırıyorum kendimi” (2021, s. 96). Bu nedenle şiire yoğunlaşmadığını düşünür.

3. Şiiri İç Dünyasının Aracı Olarak Kullanması

Behçet Necatigil mektuplarında zaman zaman ruh haline uygun şiir alıntılarını yaparak şiiri iç dünyasını yansıtmak için bir araç olarak kullanır. Arkadaşı Necati Zekeriyâ'ya yazdığı mektupta yoklukla varlık arasında sıkıştığını vurgularken Tanpınar'dan şiir alıntılar: “Şiir üzerine, insanın sebepsiz yalnızlıkları üzerine yazdıklarında seninle ortak görüşlerdeyiz. Şiirde kırk yılımı bu hiçlik duygusuyla savaşa yatırdım. Çağdışı diyebilirsiniz bana. *'Ne içindeyim zamanın / Ne de büsbütün dışında'*. Ve sanat çoğul değil, tekil çabalar galiba” (2021, s. 253). Behçet Necatigil bu sözleriyle kalıcı olup olmamayı merak ettiğini de gösterir.

Kötümser olduğu bir anda Tahir Alangu'ya yazdığı mektubunda ise şu dizelere yer verir: “Şair, *'Müptelâ-yı derd olan diller devadan geçtiler'* demiş. Geçtiler elbette, elbette geçtiler. Çünkü onlar harici değil bâtı, başkalarına değil kendilerini sever oldular âdetâ. Bizimkisi de öyle. Ta kendisi. Neyi istediğimi, niçin istediğimi bilmiyorum” (2021, s. 26). Ne istediğini bilmemesi yalnızlığının da bir sonucu olabilir. Necatigil benzer bir biçimde öğretmenlik yıllarında bunaldığı zamanlarda şiire başvurur: “Şimdi yine yokuşları tırmanmağa başladım. Yine dersler. Gündüzleri gümbür gümbür: *'Meyhane mukassî görünür taşradan amma. Bir başka ferah, başka letafet var içinde'* beytini okuyor, Nedim'in bu, ve bunun diğer sahalarda devamı olan beyit ve gazelleriyle bir haftadır (...)” (2021, s. 44). Bu yaptığı alıntı şiirle aslında öğretmenliğin uzaktan iyi gözüktüğünü sananlara bu işin görüldüğü gibi olmadığını, sıkıntıları olduğunu söylemek ister.

Behçet Necatigil gelecek için kaygı duyar. Gelecekle ilgili kötümser duygularını açıklarken şair Suphi Taşhan (1921-1962)'dan alıntı yapar: “*'Bahar beklediğimi getirmedî- Bahar yine gelir.'* Boşver, yaşın ne ehemmiyeti var? Görecek günler var daha. (...) İstikbalden daima endişe duyuyum” (2021, s. 52). Karamsarlığını bu şekilde ortaya koyduktan sonra ulaşamayacağı, bir daha gidemeyeceğini düşündüğü yerleri söylerken de şiir alıntısından yararlanır. Psikolojisine uygun şiir söylemeyi Almanya'ya gideceği sıralarda da söyler. Baki'den şiir alıntısı yapar (bkz. 2021, s. 153). İçinde bulunduğu andan memnun olmadığını gösterir.

Tahir Alangu'ya verdiği sözü tutamayınca Necatigil yine ruh hâlini açıklarken şiirden yararlanır, çaresizliğini Fuzûlî'nin şiiriyle dışa vurur: “Sana tezin için çarçabuk cevap vermem lâzımdı. Veremedim. Affet. Burada öyle bir atalet içindeyim ki *'Men kimem, saki olan kimdir mey-i sahba nedir?'* Yanında olsaydım ne yapar, eder sana yardımda bulunurdum” (2021, s. 47). Necatigil Prof. Dr. Wilfrid Brands'a da verdiği sözü yerine getiremeyince de Ahmet Paşa'dan şiir alıntılar, duyduğu pişmanlığı açıklar: “Şimdi bu kadar ağır bir vefasızlığın utancı altında daha fazla ezilmemek için bu satırları yazıyor ve dâmen-i müsâmahânîze sığınmak istiyorum. Ahmet Paşa'nın dediği gibi: *'Kul hatâ etse n'ola / aff-ı şehinşâh hani?'* -- Bazı şeyler için iyi niyet yeterli değil. Zamanında, yerinde karar vermek ise, benim nâdiren sefâsını sürdüğüm bir bahtiyarlık” (2021, s. 242). Başka bir zaman yine sözünü yerine getiremeyince bu kez şiir alıntısı yapmak yerine kendi şiirindeki ruh halinde olduğunu söyler: “(...) cevabı üç aydır ertelediğimi hatırladım. Nasıl oldu, oldu! Neler girdi araya, girmiştir bazı şeyler Hastalık gibi. 'Teyel' şiirindeki ruhsal durum gibi, ne bileyim hepsi” (2021, s. 183). Görüldüğü gibi Behçet Necatigil bu kez şiiri doğrudan almak yerine psikolojisine uygun konusunu paylaşır.

Behçet Necatigil hayatı akışına bıraktığı zaman ise Orhan Veli'ye başvurur. Kamuran Şipal'e yazdığı 1967 tarihli mektubunda o anki durumunu şöyle açıklar: “Ben kendi âlemimdeyim, yani bildiğin ve gittikçe daralan çemberimde. Zaman zaman bir aydınlık düşüyor bu karanlık çembere; bir şeyler hatırlıyor, ben buraya galiba

eskiden de gelmiştim, diye düşünüyorum” (2021, s. 140). Sonrasında önce kendi şiiri “Yatır”dan alıntı yapar. Peşinden de Orhan Veli’nin “Eskiler Alıyorum” şiirinden şu dizeleri alır: “*Eskiler alıyorum. Eskiler verip musikiler alıyorum. Musiki ruhun gıdasıdır. Musikiye bayılıyorum.*” Kurtulamıyorum, siparişler veriyorlar” (...)) (2021, s. 140). Bu eylemiyle Necatigil zaman zaman şiiri zevk için değil de ruh hali için kullandığını gösterir.

Behçet Necatigil keyifli olduğu zamanlarda ise iyimser şiir alıntıları yapar. Asım Bezirci’ye yazdığı mektubunda onun çalışkanlığını ifade ederken şiirden yararlanmasını bilir: “Çalışkanlığına hayranım. *İkinci Yeni Olayı* adlı kitabını alınca bu hayranlığı yeniden duydum. Üzerinde durulmaya değmez şeyleri dahi kendine dert edinmen, bir kavga adamı olman bir mutluluktur. Çünkü bu tepkiler, eserler kazandırıyor sana. *‘Asiyabın biz ününde değiliz, unundayız!’* demiş bir eski şair” (2021, s. 239). Necatigil Necati Cumalı’ya yazdığı mektubunda da iyimser bir şiirden yararlanır: “İzmir’de açacağın yeni şube için başarılar dilerim. İşini ilerletişin çok iyi. Dağlarca’nın dediği gibi: *‘Yeni vücutlar verir/Yeni elbiseler giymek’*” (2023, s. 296). Bu örnekler de edebiyat dünyasında tanınan iki kişiye olumlu düşüncelerini olumlu anlam içeren şiir alıntılarıyla vermesini bildiğini gösterir.

Behçet Necatigil mektuplarında psikolojik durumlarının dışında o an içinde bulunduğu mekâna göre de şiir kullanır. Bu ya kendi şiiri olur ya da başka bir şairin olur. Tuna ırmağının yanından geçerken şu dizeleri söyler: “*Yelesi kabarmış atlarla değil / Kötü bir trenle geçtik Tuna’yı*”⁶ (20). Sonra bulunduğu yeri anlatmaya devam eder: “Tuna, suları çamur içinde berbat bir nehirdi. Hiç de herkesin üzerine düştüğü bir Tuna’yı karşımda bulamıyordum. Nehir sayısız fakat çok zarif bataklıklar husule getirmişti” (2021, s. 20). Bu tutumunu sonraki yıllarda geliştirir. Şiirlerini yazdığı mekânları sıkça konu edinir. Bu yerler bazen kahveler, bazen bir semt, bazen de kendi evi olur. Necatigil kahveler için şöyle der: “Öyledir, çok sapa halk kahvelerinde çok oturdum ve şiir, zaman zaman oralarda buldu beni, düştü peşime. Düşmek dedim de: kimi zaman denk düştü gönlümce” (2021, s. 271). “Yersiz” şiirini yazdığı yeri şu şekilde açıklar: “Şipal’le beraber yaz ayları haftada bir gittiğimiz, bütün bir öğleden sonramızı dolduran, mezarlığa nâzır, sur dışı Mevlânakapı kahvesinde yazıldı 1965 sonbaharı” (2021, s. 116). Bazı şiirlerinin ise konusu doğrudan kahvelerdir. Bu şiirleri belirttiğine göre şunlardır: “‘Ay Doğar Kahve’ (*Divançe*, 1965), ‘Eylemsiz Berber’ şiirinin ilk dörtlüğü (*İki Başına Yürüme*, 1968), ‘Elif’ (*Çevre*, 1951)...” (2021, s. 116).⁷ Yakından tanıdığı olan Oktay Akbal da onun kahvelere sık gidişine değinerek şu ifadeleri kullanır: “Kahvelerde, pastanelerde Behçet de sessiz, içine çekilmiş haliyle yanı başımızda olurdu. Kendine göre özellikleri vardı” (Akbal, 1977, s. 30). O yıllarda kahvelerin sanata etkisi bakımından bu ifadeler dikkat çekicidir. Kendi evlerinde yazdığı şiirlerine de örnekler verir: “*Kareler ve Aklar* kitabındaki ‘Sinanpaşa’ şiiri bu evde yazılmış şiirlerden biridir” (2021, s. 122). Bu tutumuyla şiir yazdığı yerleri de önemseydiğini gösterir.

Necatigil zaman zaman da mektuplarında şiir kitaplarına girer. Şiir kitabını nasıl düzenlediğini açıklar: “Çevre şiirindeki beyitlerden beşini bölüm başı yaptım. ‘Yârin mendili nakışlı, okşadım ellerimle’ Birinci bölüm. Buraya aşk şiirleri girdi. ‘Göz göz üzerimde çevrenin bakışı’ İkinci bölüm. Burada çevre, muhit manasına olduğu için aşktan ayrıldık, realitelere geçtik (...)” (2021, s. 75). Sonra da çıkaracağı şiir kitabını tanıtır: “‘*Dar Çağ*’dan sonraki şiirlerin bir kısmı; ancak aşk ve çevresi konusundakiler. Ağustos sonunda çıkmış olacaktır. Adı geçen sene konmuştu: ‘*Yaz Dönemi*’. Gerçi *Dönem* dergisi çıkacak ekimde. Ama onlara karşı ayıp olduğunu bile bile bu

⁶ Kemalettin Kamu’nun “Tuna” şiirinden yapılan alıntı.

⁷ Bazı oyunlarını da kahvelerde yazmıştır: “Ünlü (!) ‘Yıldızlara Bakmak’ oyununu Aksaray’da (şimdi yıkılmış, eski meyhaneler pasajının arkasındaki bir esnaf kahvesinde bir öğle sonrayem (28 Kasım 1963). - - ‘Üç Turunçlar’ oyunu 15/16 ağustos 1964’te Şişhane kahvesinde yazılmaya başlandı, ‘Gece Aşevi’ oyunu ise 23 Temmuz 1965 günü Davutpaşa Lisesi’nin karşısındaki çok eski mahalle kahvesinde...” (2021, s. 116).

isimden vazgeçemedim doğrusu” (2021, s. 98). Bu sözleri de verdiği karardan kolay kolay dönmediğini vurgulamış olur.

Yazılan şiirler kitaplaşmayı da bekler. Fakat kitabın bastırılması demek para demektir. Sanayileşememiş, kentlileşme sıkıntıları yaşayan Türkiye’de şairler yapıtlarıyla hayatlarını geçindiremezler. Georg Lucaks sermayenin sanat eserlerinden kâr edeceğini göremezse onları basmak istemeyeceğini söyler (akt., İnce, 2011, s. 15). Türkiye’de edebiyatçılar kitaplarından yaşamını geçindirecek kadar para kazanamayınca hem çalışıp hem de edebiyat yapmak zorunda kalırlar. Türk edebiyatçısının ne yazık ki belini bu ekonomik sıkıntılar kırar. Mehmet Rauf’a İsmet İnönü maaş bağlamak zorunda kalır. Orhan Veli de öldüğünde beş parasızdır. Yakın arkadaşı Melih Cevdet bu durumu açıklar⁸. Birçoğu gibi Necatigil de bir işte çalışmasına karşın kitaplarını bastırırken zorlanır: “Fazla param olsa, küçük, müçük ikinci mecmua-i eş’arımı da çıkarırdım, bekliyorum” (2021, s. 207). Hatta daha fazla parası olsa arkadaşının şiirlerini de bastırmak ister (bkz. 2021, s. 50). Necatigil öğretmenliğin yanında çeviri yapmak, oyun yazarlığı, antoloji hazırlamak gibi işler de yapmak zorunda kalır.

Parayı denkleştirdiği zaman Behçet Necatigil şiir kitapları için ilk adresinin Varlık Yayınları olduğunu söyler: “Yazmaya bakarım ben, ve Tanrı, Yaşar Nabi Bey’e ömür bağışladıkça, *Varlık*’tır benim yerim” (2023, s. 302). Yaşar Nabi’ye duyduğu yakınlığa karşın şiir kitapların basılması biraz zordur: “(...) Bizim şiir kitabının çıkacağı yok” (2021, s. 68). O yıllarda şairin bol olduğu, yayınevlerinin ise az olduğu gerçeği ortaya çıkar: “Attilâ İlhan’ın ‘Yolcu Abbas’ını basmaktan derhal vazgeçti. Benim birkaç kötü şiirim varmış. Hem iki rakiple karşı karşıyayım. Ceyhun Atuf’la Cumalı da kitaplarını yolladılar. Basılmasını istiyorlar. Bir de ben, etti mi üç. Bu durumda patron kendini bütün bütün naza çekiyor” (2021, s. 68). Sonunda şiir kitabını bastırmasını bilir: “(...) Sana yazmayalı burada daha başka mühim şeyler oldu. Başta Y. Nabi Bey’in bizim şiir kitabını basmaya karar verşi (...)” (2021, s. 71). Her ne kadar Varlık Yayınları’na bağlı kalsa da Ataç Kitabevi de yapıtlarını basar (2021, s. 98). Kitaplarını yayımlanması sırasında yaşadıklarını bu şekilde veren Necatigil, şair olarak kolay bir yaşam sürmediğini gösterir.

Sonuç

Cumhuriyet devrinin tek başına yürüyen şairleri arasında bulunan Behçet Necatigil, özgün bir şair olarak tarihteki yerini almasını bilir. Özgünlüğe ulaşmasında eğitim alırken dönemin popüler şairlerinden ders görmesiyle birlikte sürekli okuması, kendini geliştirmesi ve başarılı şiirleri etkili olmuştur. Behçet Necatigil yaşamı boyunca şiirle birlikte radyo oyunlarına, çevirilere, antolojilere de zaman ayırarak meşguliyetle dolu bir ömür sürer. Bunlar içinde de şair kimliğiyle öne çıkar.

Mektupların verdiği rahatlıkla şairler iç dünyalarını samimi bir biçimde dile getirirler. Behçet Necatigil üzerine yapılan bu çalışmada da bu samimiyete ulaşılmıştır. Behçet Necatigil çok yakın çevresine ve kendisinden şiir yorumları, değerlendirmeleri isteyenlere yazdığı mektuplarıyla şiirle ilgili iç dünyasını dışa yansıtmasını başarılı bir biçimde yapar. Şiir sevgisi mektuplarında açıkça görülür. Şiiri her şeyin üzerinde tutar. Bu sevgisi de

⁸ Melih Cevdet bu konuda ilk olarak Orhan Veli’nin yoksulluktan ötürü Cahit Sıtkı’nın tek odalı evinde yaşamak zorunda kaldığını söyler: “Cahit evlenip gidince bu tek odalı evi Orhan Veli tuttu. Gözümün önündedir, dik dörtgen bir odaydı, duvarları yer yer çatlamıştı bu odanın, sokak kapısından başka, içerde tuvalete açılan bir kapısı daha vardı, (...) Eşyaya gelince, Orhan Veli’nin çok eşyası yoktu, bir somya, bir küçük masa, bir iskemle” (Anday, 1978, s. 54). Melih Cevdet bir başka yazısında ise elbiselerine değinir: “Benim bildiğim, öldüğü zaman ayağındaki pantolon yırtıktı. Yırtık pantolonla şık olunmaz. Bu da onun suçu değildi” (Anday, 1984, s. 114). Melih Cevdet Orhan Veli’nin elbiselerini satmak zorunda kaldığı durumları da açıklar (bkz. Anday, 1994a, s. 419).

yaşam boyu sürer. Şiirin nasıl yazılacağı, iyisi, kötüsü üzerinde durur. Şairlerin ilk olarak estetiği dikkate almalarını ister. Sonra politik unsurlara teslim olmamalarına vurgu yapar. Şiirin çağın anlayışına ve diline uygun olmasını ister. Bu vurgusu da oldukça yerinde ve doğrudur. Nasıl ki dil yaşayan bir canlıysa dilden beslenen edebiyat da canlı olmak zorundadır. Behçet Necatigil şiir sanatında bu düşüncelerine kendisi de uyar. Çağın şiirini yazar. Dilde yeni sözcükleri savunan Behçet Necatigil'in mektuplarında zaman zaman çelişkiye düştüğü de görülmektedir. Bir dönem öztürkçe sözcükleri savunup şiirlerinde kullanırken 1970'lerde bu konuda bir gerileme yaşar. Bazı sözcükleri politik bulduğu için şiirlerinde kullanmaz.

Behçet Necatigil mektuplarında şairlere çeşitli açılardan yaklaşır. İlk olarak şairin çok çalışması üzerinde durur. Şairin siparişe değil sanatın gerçeğine göre şiir yazmasını savunur. Türkiye'de birçok şair edebiyatın yanında hayatlarını kazanmak için bir işte çalışmak zorunda kalırlar. Behçet Necatigil de çalışmak zorunda olanlardandır. Bu yoğunluk kendisini şiirle ilgilenmekten zaman zaman uzak bırakır. Bu nedenle Behçet Necatigil mektuplarında yapıt yaratanların ekonomik özgürlüklerinin de olması gerektiğini savunur. Yoksa sanatçı sanatına daha az zaman ayırmak zorunda kalmaya devam edecektir.

Behçet Necatigil sürekli şiiri düşünen bir şair olarak yazdığı mektuplarında ruh haline ve mektubun konusuna göre şiir alıntıları yapar. Bu alıntı şiirler kendinin de olabilir başka bir şairin de olabilir. Böylece mektupları tekdüze olmaktan uzaklaşır, renklenir ve okuru sıkımaz. Yarattığı bu samimi dille yazar-okur arasında bir köprü kurar. Bu eylemiyle de mektup yazacaklara ilham vermeyi başardığı söylenebilir.

Kaynakça

- Akbal, O. (1977). *Şair dostlarım*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Aksan, D. (1995). *Şiir dili ve Türk şiir dili*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Anday, M. C. (1978). *Yasak*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Anday, M. C. (1984). *Açıklığa doğru*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Anday, M. C. (1994a). *İmge ormanları*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Anday, M. C. (1994b). *Geleceği yaşamak*. İstanbul: Adam yayınları.
- Anday, M. C. (2002a). *Felsefesiz yaşamak*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Aritoteles. (2003). *Poetika*. (Çeviren: Samih Rifat), İstanbul: K Kitaplığı.
- Eluard, P. (1984). *Ozan ve gölgesi*. (Çeviren: Özdemir İnce). İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Gezer, A. (2022). "Behçet Necatigil'in Şiirinde Bir İnşa Unsuru Olarak Dil Bilgisi Terimlerinin Kullanılması" *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* Sayı: 11/1, s. 179-196
- Hauser, A. (1984). *Sanatın toplumsal tarihi*. (Çeviren: Yıldız Gölönü), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- İnce, Ö. (2011). *Şiir ve gerçeklik*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- İnce, Ö. (2016). *Edebiyat ve siyaset olarak hayat*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Necatigil, B. (2005). *Serin mavi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Necatigil, B. (2021). *Mektuplar*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Necatigil, B. (2023). *Şiirinizin tadına geç vardım* (Hazırlayan: Serenad Demirhan), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Pazarkaya, Y. (2016). *Unutulmak isteyen şair Behçet Necatigil 100 yaşında*. İstanbul: Sözcükler.
- Pulur, H. (1979). "Olaylar ve İnsanlar", *Hürriyet*. 02.12.1979.

Sazyek, H. (1996). *Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde garip hareketi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Şahin, M. (2020). "18. Yüzyıl Musul Şairlerinden Basîrî ve Dîvânî", *TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*, no.28.

Şevki, A. (2008). *Şiir ve yorum*. Ankara: Kül Sanat Yayıncılık

Tanpınar, A. H. (1977). *Edebiyat üzerine makaleler*, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Uyar, T. (1969). "Turgut Uyar ile (söyleşi)", *Güney*, Kasım s. 8.